

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Vincze László*
 Cím: *Krúdy Gyula*

Forrás: *Ujság*

Bp. (Hely) *1942. V. 12.* (Idő) (Köt. v. füz.) (Old

Osztályozás	
Tárgy	
Hely	<i>92</i> <i>Krúdy Gyula</i>
Idő	<i>"1942"</i>
Személy	

Krúdy Gyula

Irtta Vincze László

Kilenc éve halt meg a legmagányosabb magyar író. Még ellensége sem volt. Egyedül, senkihez, sehová sem tartozva élt és írt. S hogy közben a magyar stílus egyik legtudatosabb, legnagyobb mestere lett, erre talán maga sem gondolt. Hiszen nem élt „irodalmi életet”. Nem volt sem vátesz, sem prédikátor. A klikkeket pedig mindig szerencsésen elkerülte. Nem volt forradalmár vagy meggrögzött konzervatív szellem és sohasem csinált iskolát. Nem az irodalomnak írt. De nem is a közönségnek. Minden írása — a maga parázsánál melegebb férfihang. A közönséget is, az irodalmat is egy kissé mindig megvetette. Közönségsiker és irodalompolitikai támasz nélkül írta meg százegynéhány kötetét s temérdek cikkét, mely még vagy félszáz kötetre rúgna. Minden különösebb népszerűség és messzetelektől hivatástudat nélkül dolgozott — regényen, kisregényen, novellán, hangulatképen és tárcán: a mesterség, a napi gond parancsai szerint.

De ezt a magányos író mindvégig egy varázslatos, talán az egész világirodalomban páratlan ihlet tartotta fogva. Látszólag rideg magá-

nyat ez a varázslatos ihlet perzselte meg, az volt a sorsa, hogy önnön tüzeben égjen el. Talán az utolsó igazán ihletett embernek született. Magatartása a *rezignáció* volt. És szerette, becsülte még a titkokat.

Az a kor, amelyben élnie adatott, a gentry-alkony kora volt. *Széchényi-kovácsi Krúdy Gyula*, szabolcsi nemese késői, fáradt utóda azonban már eleve feladott minden játszmat. Az alkonyt már csak ihletett magányából nézte végig. *Büszke volt,*

hogyan még tudott álmodni. Ur akart maradni — e szó különös, macakos értelmében — utolsónak és csakis önnönmagának. Híte szerint ennyivel, az életen át tartó uri gesztussal tartozott a bágyadt századfordulónak. Magánya ezt a tartozást róta le minden egyes művében.

Szerette a Tabánban vagy a Belvárosban bandukoló őszi alkonyokat, rosszindulatu szelűkkel, riadtan záruló ablakkal, reményekkel, hosszan nézett a távozó darvak után és pajkos szüretekre vágyódott. Ismerte — mindenkinél jobban — a magyar tájakat, a téiben gubbasztó bevazott messzi fogadókat; szánkok csilingelésének szavával szólnak néha története, mert

a szánkócsilingelés az ébredező emlékezet, mely a kánifallók tüzebe néző, deresedő férfiakat juttatja eszébe, a birsalma illatát és a befőtteket a szekrények tetején. Sok mindent számontartott, a friss tiszti zöldsegeket, az ujonnan felagadott pincéreket kedvenc kocsmáiban, régi rézkarcokat Budáról, venkisasszonyok tanácsait és a lengyel vandormuzsikuskok különös utjait. Tudta, egyedül az egész városban, kit melyik kocsmába kerget a nyári hőség a Belváros tájékán, hol van éppen friss csapolás, mire készülnék a kupeczek és milyen nyírsegi vendégek tartózkodnak a Szigeten.

Szép, tisztaszavu, hosszú mondatok csendjében élt és dolgozott. A leghalkabb szavu magyar író emléket vele idézzük. *Jókai és Mikszáth* prózájának anekdotikus világát a szinte *mitoszian elemi színekre, izekre, illatokra, mozdulatokra és hangokra* oldotta föl. Eljutott a források tisztaságához. Határt nem ismerő termékenysége, elemi erejű mesélő kedve kristálytisza csermelyek csobogására emlékezett. A tengerrel szemben a forrás közelségét választotta. A vihar helyett a csendet. S a monumentalitás helyett az élet szerény alapelemeit.

Ma gyakran olvassuk, hogy forradalmár vagy legalább nagy európai előfutár volt. Az időt az elbeszélés kényszerű rendje alól ő szabadította

Tel elsőnek. A konvencionális rendtől visszalért az ősi ihlethez: az emlékezethez. Ezt tette meg az elbeszélés alapélményévé. De ehhez a belső forradalomhoz az ő áldozatos magánya kellett, a csöndesség ereje — az ő világa.

A maga világában élt. De ez az önmagának alkotott világ egy csöppet sem volt oly romantikusan költői és elvont, mint amennyire ez kívülről annak látszik. Igaz, filozófiai problémák nem foglalkoztatták. És a társadalompolitikai fejlődés előnyeit és hátrányait sem vonta soha össze érdeklődésének látóhatárán. De — igenis — figyelte, kereste, üldözte azt, ami tetszetős emlékek és hangos tettek között mégis csak örökkévalóan buvik meg a hétköznapi sodrában: magát az életet. Lankadatlanul kutatta az élet, a mindennapi élet elemi titkait. Mert egyedül ő látta, hallotta, érezte meg a titkokat. A Jenézett mindennapok, a fáradt közhelyek titkait fedezte fel. Nem az elmélet párolt és a politikává szűrt valót. *Hanem magát az életet, legalapve-*

több feltételeit és megnyilvánulásait. Az élet beavatottja volt. Szinte azért vett kezébe tollat, hogy mint beavatott lélek, hirt és tanácsot adjon az élet igazi mihenlétéről. Megfejtette és elmondta a titkokat: az étkezését, az álmot s ami e kettő között terpeszkedik el: az édes-bus emlékezését. Költeményeket írt prózában. Ez a műfaj felelt meg számára

a legjobban. Aminthogy a titkok titkain az életet is költeménynek találta prózában.

Emberségünk primér gondoljait foglalkoztatták. Az a világ, amelyet a magácnak vallott, méreteiben az egésznek csak egy parányi része volt. Titkaiban, igazságaiban azonban az emberi élet elsődleges, kikerülhetetlen tényeit tisztázta. Az életet így, a maga kezdeteiben, a finomságok, az elemelhetőségek eddig el nem képzelt mélységein tárta fel. Az írás nagyfokú készségét a kalandtól, a mesétől visszavitte magába az életbe, az élniudás alapjaira. Irni és élni egyformán tudott. Nem véletlen, hogy az uri magányt és a csendes mondatok kényelmeit választotta.

Az író a közönségre vagy az irodalompolitika vadveire szegezi tekintetét. Az üzletre vagy a szektára. Jó, ha e sorsszerűségek közepette el nem vész a műalkotás. *Krúdy* a kiszolgálást is, a szerepvállalást is megvetette. Irni, mert ez volt mestersége, mindennapi kenyere. De irni, mert az élet és az írás egymást kiegészítő, szinte egyet jelentő teljességét kereste. Tudatos íróművészetében finomult eszmévé uri magányának szép varázslata.